

JAARBOEK

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

Commissie van Redactie:

Dr. W. F. BAX (Amsterdam).

Dr. H. ENNO VAN GELDER (Voorburg).

Dr. J. W. A. VAN HENGEL (Utrecht).

Dr. J. H. JONGKEES (Bussum).

Dr. A. N. ZADOKS-JOSEPHUS JITTA (Amsterdam).

XXXVII 1950,
TWEEDE GEDEELTE.

AMSTERDAM

UITGAVE VAN HET GENOOTSCHAP

1950

DORVILLIUS NUMISMATICUS

door

Dr. J. H. JONGKEES

Jacques Philippe d'Orville werd in 1696 te Amsterdam als koopmanszoon geboren. Hij verwisselde evenwel Mercurius voor de Muzen, studeerde bij Jac. Gronovius en P. Burman I, en vulde deze studie met vele reizen aan. Van 1726—1728 vindt een Italiaansche reis plaats, die den geleerde tot uitvoerige bestudeering vooral van Sicilië brengt¹⁾. Thuis gekomen krijgt d'Orville een professoraat te Amsterdam, dat hij echter in 1742 weer vaarwel zegt om verder op zijn landgoed het leven door te brengen; hij overlijdt in 1751.

Tot de werken die Dorvillius na zijn emeritaat is begonnen te schrijven, behoort de *Sicula*, welk werk posthuum door zijn opvolger P. Burmannus Secundus werd uitgegeven²⁾. Het is een (nog steeds niet onbelangrijke) verhandeling over de archaeologie van Sicilië³⁾, met als appendix een geleerde bespreking van een aantal Grieksche munten van dit eiland. De tekst van dit gedeelte — een werk van groote eruditie — komt grootendeels voor rekening van Burman; lang geprezen⁴⁾, heeft hij nu alle waarde verloren; de soms geciteerde meeningen van d'Orville geven geen hoogen dunk van diens oordeel.

---

¹⁾ De reis is, evenals Dorvillius' leven, uitvoerig beschreven in de praefatio van de *Sicula* (zie volgende noot).

²⁾ Jacobi Philippi D'Orville, *Sicula, quibus Siciliae veteris rudera additis antiquitatum tabulis illustrantur, edidit et commentarium ad numismata Sicula XX tabulis aeneis incisa*. . . . adjecit Petrus Burmannus Secundus (Amsterdam, Ger. Tielenburg, 1764).

³⁾ Vgl. B. Pace, *Arte e Civiltà della Sicilia Antica* I, blz. 25.

⁴⁾ Gorio, geciteerd in *Sicula*, praef. p. 6; J. Eckhell, *Doctrina Num. Vet.* I, Prolegomena p. 167.

De platen echter, waren reeds lang tevoren onder Dorvillius' leiding gemaakt door Jan Goeree⁵⁾, die in 1731 was overleden. Vele afbeeldingen werden overgenomen uit bestaande werken, en vertoonen uitteraard de gebreken hiervan. Andere afbeeldingen werden gemaakt naar munten uit de verzameling Haverkamp en ook uit die van d'Orville zelf. De geleerde (die welgesteld was) blijkt op zijn reizen een aantal belangrijke stukken te hebben bijeengebracht. De voornaamste verdienste van de afbeeldingen is echter, dat de munten worden afgebeeld zooals zij waren: in ware grootte en vorm, met alle beschadigingen en gesleten plekken, en vaak ook stilistisch verrassend betrouwbaar. Dit is een grootte verdienste, omdat het in de 18e eeuw gewoonte was de stukken mooi rond te teekenen en steeds van gelijke grootte te maken; de teekeningen waren bovendien vrij summier en, vooral stilistisch, zeer onbetrouwbaar. Hoewel ook Goeree soms faalt, en af en toe ook in de afbeeldingen de interpretaties van d'Orville om den hoek komen kijken, behooren zijn gravures tot het beste wat vóór de toepassing der fotografie werd gepresteerd; Eckhell's *numi veri* (de model-afbeeldingen, waarmee hij de gebruikelijke reproducties aan de kaak stelt) staan verre bij de illustratiés van de *Sicula* ten achter⁶⁾. Deze vormen ten slotte de meest blijvende verdienste van d'Orville's werk⁷⁾.

De volkomen betrouwbaarheid dezer afbeeldingen maakt het mogelijk na te gaan waar de stukken van Dorvillius' verzameling gebleven zijn. Een aantal blijkt met volstrekte zekerheid identiek te zijn met munten van de verzameling Hunter; van een groot aantal is het waarschijnlijk, dat zij in dezelfde verzameling zijn gekomen, maar enkele, meestal sterk gesleten en dubieuze, munten zoekt men er tevergeefs; deze zullen door Hunter verwijderd zijn. De zeker van d'Orville afkomstige stukken van de

---

⁵⁾ *Sicula*, praef. p. 5.

⁶⁾ Eckhell, *Doctrina* I, Proel. pl. 2.

⁷⁾ Ook thans kan men met vrucht van deze afbeeldingen gebruik maken, zooals Ph. Lederer, *Transactions Internat. Num. Congress 1936*, blz. 80 vlg. M. Särström, *Coinage of the Mamertines*, blz. 12 vlg., bespreekt de afbeelding van een munt van Menaenum, maar verwisselt de afbeeldingen van d'Orville (haar pl. 54, 4) en van Torremuzza (haar pl. 54, 3).

verzameling Hunter zijn de volgende⁸⁾. Hunter pl. 95,16 (*Sicula* pl. 1,1); Hunter pl. 28,12 (*Sic.* pl. 1,8); Hunter pl. 94,17 (*Sic.* pl. 2,6); Hunter pl. 94,16 (*Sic.* pl. 2,11); Hunter I, p. 198,12 (*Sic.* pl. 3,2; uit de verzameling Uylenbroek⁹⁾); Hunter pl. 15,3 (*Sic.* pl. 3,2); Hunter pl. 13,15 (*Sic.* pl. 8,1); Hunter pl. 17,8 (*Sic.* pl. 8,8); Hunter pl. 12,17 (*Sic.* pl. 8,11); Hunter pl. 38,11 (*Sic.* pl. 9,4); Hunter I, p. 215,18, afgebeeld bij Lederer, *Tetra-drachmenprägung von Segesta*, no. 6 e (*Sic.* pl. 9,5); Hunter pl. 18,19 (*Sic.* pl. 10,8); Hunter I, p. 214,16 (*Sic.* pl. 11,5); Hunter pl. 15,9 (*Sic.* pl. 12,3); Hunter pl. 15,6 (*Sic.* pl. 12,8); Hunter I, p. 170,5, afgebeeld in *Bullettino della Commissione Arch. di Roma* 67, 1939, p. 167, tav.agg., no. 7 (*Sic.* pl.14,4); Hunter pl. 94,21 (*Sic.* pl. 15,8); Hunter pl. 94,22 (*Sic.* pl. 15,9).

De muntenverzameling van den medicus William Hunter werd tusschen 1770 en 1783 te Londen gevormd. De eigenaar legateerde zijn collecties (ook naturalia) aan de Universiteit van Glasgow, waar zij zich nog bevinden¹⁰⁾. Naar alle waarschijnlijkheid heeft deze verzamelaar dus de geheele collectie d'Orville — of althans het belangrijkste deel ervan — aangekocht; dit is blijkbaar door bemiddeling van anderen geschied, want in Hunters aantekeningen is hiervan niets te vinden. Ook handschriften uit d'Orville's bezit zijn in Engeland terecht gekomen¹¹⁾.

⁸⁾ G. MacDonald, *Catalogue of the Greek Coins in the Hunterian Coll. Univ. of Glasgow*, I (1899).

⁹⁾ Ook andere munten van d'Orville's verzameling waren van Uylenbroek gekocht (*Sicula* pl. 8, 2; 11, 12).

¹⁰⁾ De geschiedenis van deze verzameling staat beschreven voor in den catalogus, en in G. MacDonald, *The Hunterian Coin Cabinet* (Glasgow Univ. Publ. 29, 1933).

¹¹⁾ In de Bodleian Library te Oxford: W. de Vreese, *Bibliotheekleven* 1931, blz. 207.